

Lex est Quodcumque Notamus: 'wat wij neerschrijven is wet'

Het 150-jarig bestaan van de Koninklijke Notariële Broederschap is aanleiding voor de uitgifte van twee nieuwe Nederlandse postzegels op 2 maart jl. De heer D. Veenstra uit Buitenpost laat hieronder zien dat het 'STER-imagó' van de broederschap ('Notaris, een oud beroep in een modern jasje') niet altijd op notariële frankeerstempels tot uitdrukking komt.

Een blik in het verleden

Het ambt van notaris ontstond vele eeuwen geleden. Al in de derde eeuw voor Christus was sprake van een soort 'notariaat'. Bij de

Egyptenaren, maar later ook bij de Grieken overheerste in het rechtsleven de schriftelijke vorm. De 'notaris' was toen een marktmeester die op de markt toezicht hield op de goede gang van zaken en op het tot stand komen van overeenkomsten. Uit Egypte heeft het notariaat zijn

weg gevonden naar West-Europa. De eerste algemene regeling voor het Nederlandse notariaat werd door Karel V uitgevaardigd op 21 maart 1524.

De notaris is overal

In ons land is iedere notaris afgestudeerd in het notarieel recht; hij of zij heeft verder als kandidaat-notaris ervaring opgedaan op een notariskantoor. Een notaris wordt door de Kroon benoemd. In Nederland werken bijna 2.500 notarissen en kandidaat-notarissen, verdeeld over circa 850 kantoren.

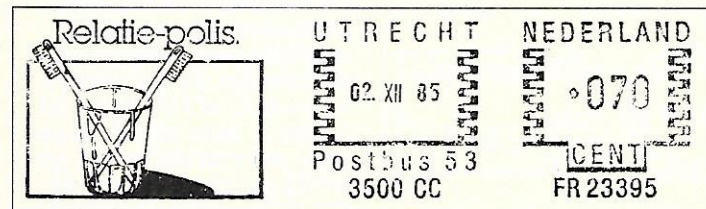
Het werkteerterrein van de notaris is vrij breed. Zijn of haar werkteerterrein omvat onder andere:

- Huwelijksvoorwaarden
- Samenlevingscontracten (zie afbeelding 1)
- Testamenten

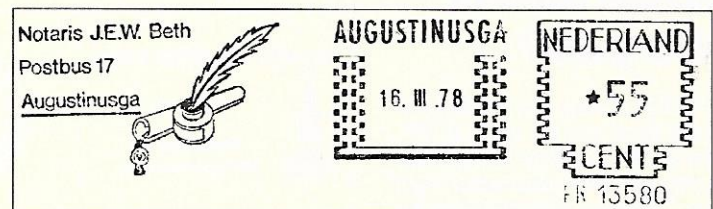
- Schenkingen
- Erfenissen
- Overdracht van onroerend goed
- Appartementsrechten
- Hypotheken
- Vennootschappen
- Stichtingen
- Verenigingen

Zwart op wit

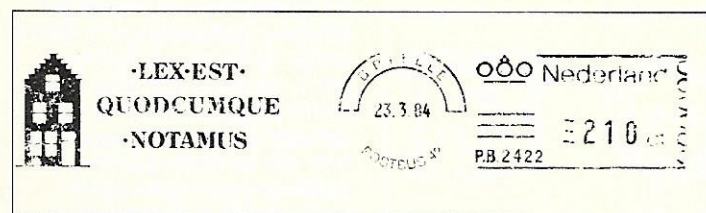
De notaris werkt vrijwel altijd met notariële akten. Deze akten kunnen zo goed als alle rechtshandelingen betreffen. Dat biedt een aantal juridische voordelen en alleen al daarom is het van belang iets door de notaris 'zwart op wit' te laten zetten. De wet heeft voor een aantal overeenkomsten en rechtshandelingen de notariële akte zelfs verplicht gesteld, zoals voor testamenten, hypotheeken, overdracht van onroerende zaken en noem maar op. Personen die voor het opmaken van

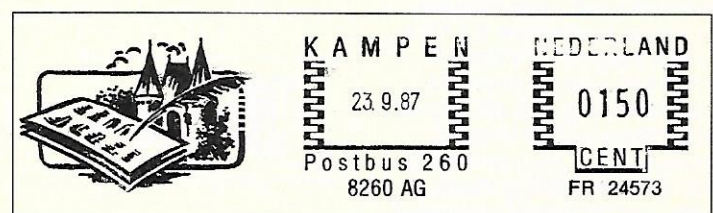
1

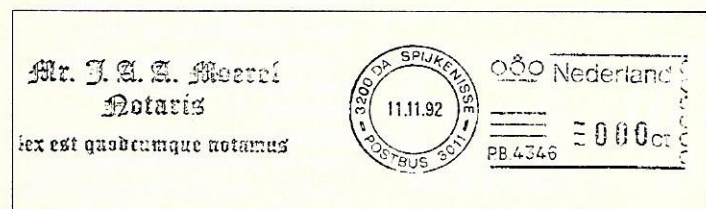
5

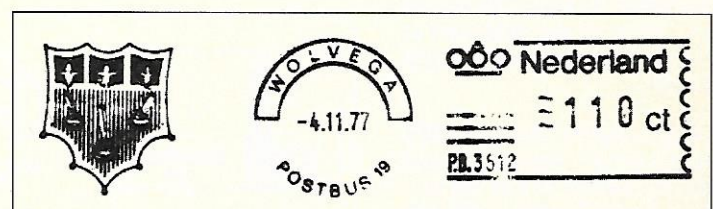
2

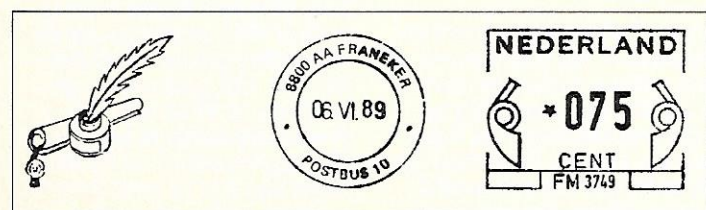
6

3

7

4

8

een authentieke akte persoonlijk voor de notaris verschijnen en de akte ondertekenen, worden *comparanten* genoemd.

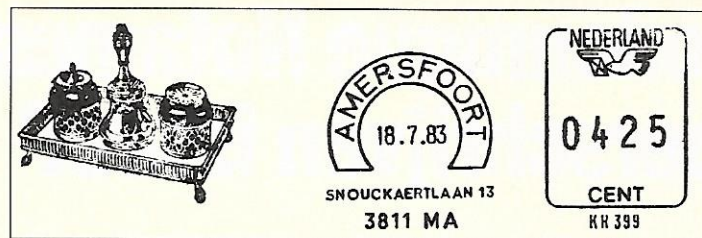
Deze basis van het notaris-ambt wordt heel treffend verwoord in het devies *Lex est Quodcumque Notamus* ofwel: 'Wat wij neerschrijven is wet'. Het is niet verwonderlijk dat een aantal notarissen dit devies al vele jaren uitdraagt op briefpapier, enveloppen en gelukkig ook in hun frankeerstempels. Opvallend is dat volstaan wordt met de Latijnse tekst.

Aan het ontstaan van dit devies is een interessante geschiedenis verbonden, die onder andere door intensief speurwerk van thematische verzamelaars bekend is geworden. Het devies is van Franse afkomst. In 1676 verscheen de tekst voor de eerste keer op het *jeton de présence* van de *Communauté des Notaires* in Parijs. Zo'n *jeton* was een (gouden) penning, die alleen aan de aanwezigen bij de aanvang van de zitting werd uitgereikt. Dit om laatkomers te ontmoedigen...

Spreek bedacht door pater?

Moeilijker was het vinden van de auteur van de spreuk. Tijdens een voordracht, enkele jaren geleden gehouden voor de *Chambre des Notaires de Paris*, werd het devies toegeschreven aan pater Claude François Menestrier SJ. Ook kwam aan het licht dat een hoge functionaris in dienst van de koning zich de spreuk onrechtmatig had toegeëigend en haar aan de notarissen ter beschikking stelde, zelfs met de prachtige eretitel *Conseillers Notaires et Garde-Notes du Roy*. Zijn macht was zo groot dat iedereen er voor terugschrok hem aan te geven.

De speurtocht kwam in 1978 op gang naar aanleiding van een frankeerstempel dat notaris J. van Zanten Solleveld uit Brielle in 1977 gebruikte. In het stempel was ook de voorgevel van een oud herenhuis afgebeeld. Zijn opvolger, mr. P.J. Buijink, nam het stempel onveranderd over (*afbeelding 2*). Dezelfde tekst werd ook al jaren gebruikt door notaris mr. J.A.A. Moerel uit Spijkenisse, aan wiens kantoor inmiddels ook mr.

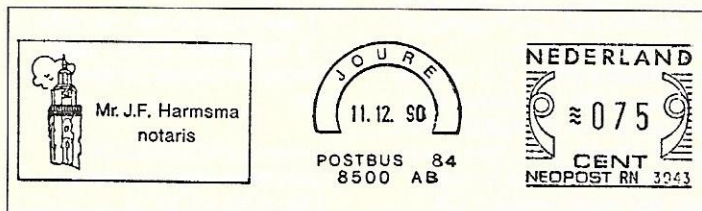
9

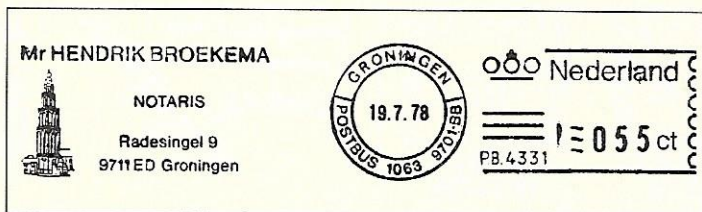
10

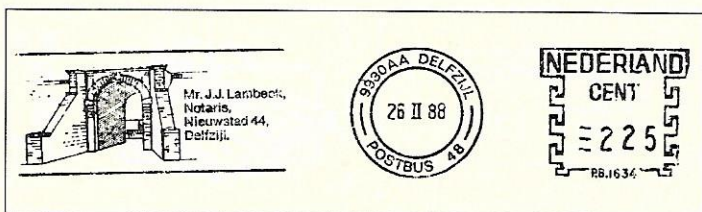
11

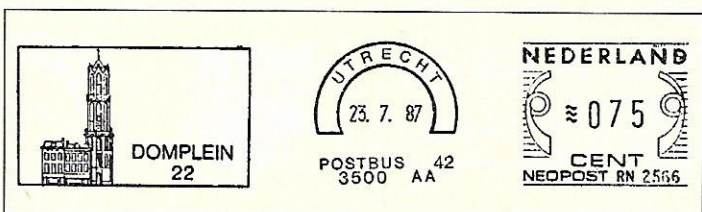
12

13

14

15

R.C. Kammeraad is verbonden (*afbeelding 3*).

Nostalgie

Het 'moderne jasje' van de notaris komt tot uitdrukking in het 'gereedschap' dat hij ge-

bruikt. Perkament, inktpot en ganzveer zijn voorwerpen uit een grijs verleden; de computer kan tegenwoordig op het notariskantoor niet meer worden gemist. Toch doen de afbeeldingen op een aantal frankeerstempels vermoeden dat sommige notarissen niet

geheel vrij zijn van enige hang naar nostalgie. Zo gebruikt een aantal notarissen uit Friesland een frankeerstempel met een afbeelding van een ganzveer in een inktpot voor een rol perkament met een lakzegel (*afbeeldingen 4 en 5*). Een schrijfveer was ook te vinden in het frankeerstempel van de Amsterdamse notaris M.J. Slis-Stroom, die een aantal jaren geleden vrij negatief in het nieuws kwam. Mr. P. Pel uit Kampen zorgde voor een geslaagde combinatie van drie bladen plus veer en als achtergrond één van de mooie oude stadspoorten van deze Hanzestad (*afbeelding 6*). Mr. J.G. Hanewald uit het Friese Wolvega voert in zijn frankeerstempel een soort wapenschild met bovenin drie Franse lelies en verder drie inktpotten met een ganzveer. Waarom de Franse lelies – de drie gouden leliën (*fleurs de lis*) van de Bourbons – in het stempel werden opgenomen is niet bekend; ook de notaris wist het niet (*afbeelding 7*).

Herkomst soms onduidelijk

De herkomst van bepaalde afgebeelde voorwerpen is overigens wel vaker niet te achterhalen. Bij het stempel van notaris W.P.F. Appel uit Obdam – twee vogels op een soort weegschaal met de bekende ganzveer in de inktpot als draaipunt – kunnen de gedachten nog uitgaan naar de functie van onafhankelijk adviseur (*afbeelding 8*). Een ander verklaarbaar symbool dat in frankeerstempels wel wordt opgenomen is de notarisappel. De notarisappel is één van de beste Lunterense zaailingappels, genoemd naar notaris J. van den Ham (1822-1912). Maar het antieke peper- en zoutstel in het stempel van mr. H.J. Keetell uit Amersfoort vormt een waar zoekplaatje (*afbeelding 9*). Hetzelfde zou je ook denken van het frankeerstempel van mr. G.J. van de Stolpe uit Medemblik, dat twee mannen- en twee vrouwenfiguren laat zien. Wie een beetje thuis is in de NVPH-catalogus zal de afbeelding echter zeker herkennen. Het gaat om de gevelsteen uit 1785 van het Weeshuispootje in Medemblik, afgebeeld op de Kinderzegel van 35+15 cent (NVPH-nummer 1079, *afbeelding 10*) uit 1975!

Notarishuizen

Notariskantoren zijn zowel in dorpen als in steden nogal eens gehuisvest in monumentale panden. Een aantal notarissen laat de mogelijkheid om zo'n fraai pand in het frankeerstempel op te nemen dan ook niet onbenut, zeer tot genoegen van de verzamelaars van het thema 'architectuur'. Fraaie herenhuizen en soms echte monumenten zijn vaak heel gedetailleerd afgebeeld. De afgedrukte voorbeelden komen uit alle hoeken van het land (*afbeeldingen 16 tot en met 29*).

Notaris Fikkers uit Bergen op Zoom vindt dat allemaal niet nodig. Behalve zijn naam en woonplaats is in het frankeerstempel als adres *Villa Aline* opgenomen (*afbeelding 30*). Aangenomen mag worden dat de cliënten van deze notaris het bewuste pand wel weten te vinden...

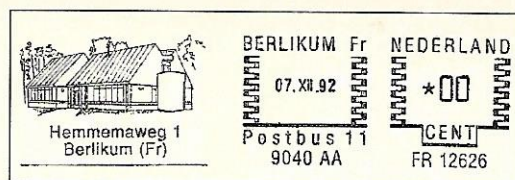
Gewoon en ongewoon

Uit het voorgaande is wel duidelijk geworden dat een artikel over het notariaat in ons land slechts mogelijk is bij de gratie van de notariële frankeerstempels. Een niet onbelangrijke groep notarissen gaat creatief met het 'reclamedeel' van deze stempels.

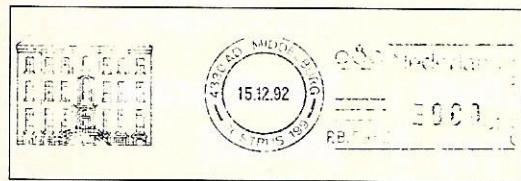
Daarom nog een aantal gewone en opvallende voorbeelden. Dat 'gewone' is overigens betrekkelijk. Notaris H.J. van der Laan uit het Groningse Nieuwolda nam bijvoorbeeld een kaart van zijn ambtsgebied op en maakte daarmee zijn stempel van 'gewoon' toch weer uniek (*afbeelding 31*). Uniek is ook het stempel van mr. T.H. ten Have, notaris te Middelstum en Loppersum, dat een familiewapen laat zien (*afbeelding 32*). Uit de tekst in het lint blijkt dat het gaat om de familie *Toxopaeus*, bekend uit de wereld van het reddingswezen. En de relatie tussen wapen en notarisnaam? Die bestaat slechts 'zijdelings', want het familiewapen is dat van zijn echtgenote! Een boom in het stempel van een notaris uit Breda lijkt op het eerste gezicht heel gewoon (*afbeelding 33*), maar dat wordt anders als we weten dat die notaris mr. F.C.A. van Esch heet. Mr. J.H. Voorhuis uit Genemuiden blijkt een liefhebber van de Latijnse taal te zijn, getuige de tekst *Notare et*

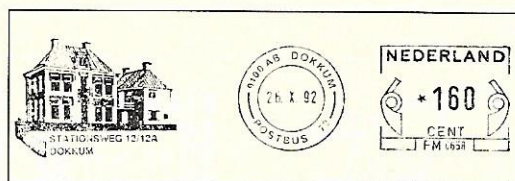
16

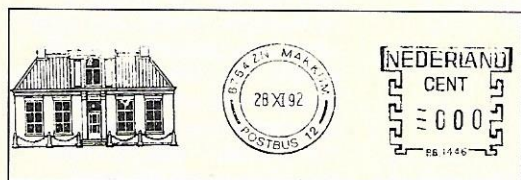
23

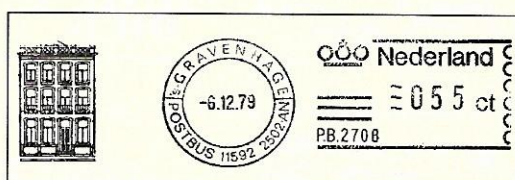
17

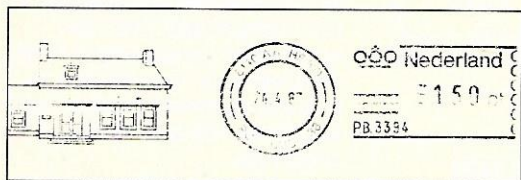
24

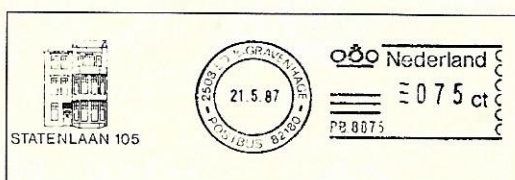
18

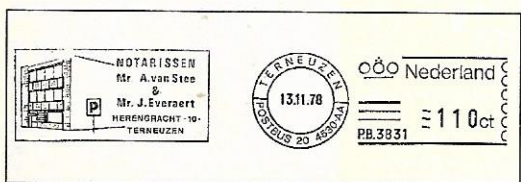
25

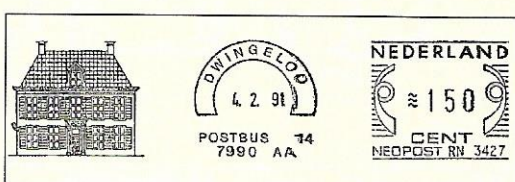
19

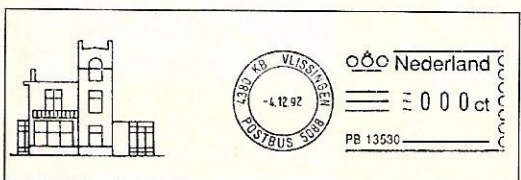
26

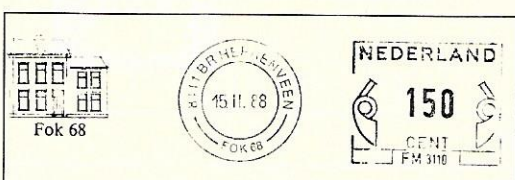
20

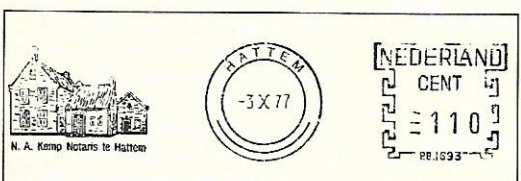
27

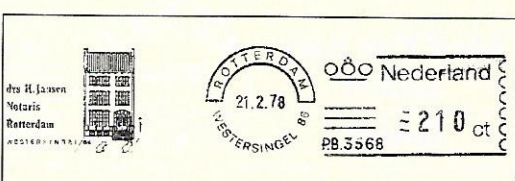
21

28

22

29

16-29. Een kleine greep uit de hoeveelheid frankeerstempels met afbeeldingen van notarishuizen

Gebouwen

Ook buiten Friesland hebben notarissen gevoel voor geschiedenis, zo blijkt uit de afbeelding van historische gebouwen die we vaak in hun frankeerstempels aantreffen. Daaronder kunnen ook diverse notarishuizen gerekend worden. Notarissen blijken bovendien een zekere voorkeur te hebben voor kerkto-

rens. Niet zo vreemd trouwens, want dat zijn vaak markante herkenningspunten in dorp en stad. Notaris mr. J. Hulshoff uit Winschoten heeft in het stempel een afbeelding van de toren van de Nederlandse Hervormde Kerk opgenomen (*afbeelding 11*). Hetzelfde deed zijn Friese collega mr. J.F. Harmsma uit Joure (*afbeelding 12*). De Martinitorren uit Groningen is op het stempel van een Gro-

nings notariskantoor afgebeeld, namelijk dat van de notarissen Van Olst en Broekema, voorheen mr. Hendrik Broekema (*afbeelding 13*). Mr. J.J. Lambeck uit Delfzijl nam in zijn stempel een historische poort op (*afbeelding 14*). Het kantoor van mr. F.M.J. Hermans uit Utrecht was gevestigd op het Domplein 22 (zoals uit het stempel blijkt); de Dom ontbreekt dan ook niet (*afbeelding 15*).

Cavere – 'vastleggen en voorzorgsmaatregelen nemen' – in zijn frankeerstempel (*afbeelding 34*). Woorden als 'notaris' en 'notulen' hebben dus ook een Latijnse oorsprong.

De meeste frankeerstempels van de notarissen in ons land zijn 'gewoon' in de zin van 'zakelijk': vermeld worden naam en beroepsnaam, al dan niet in combinatie met een adres en/of plaatsnaam. Als voorbeeld nemen we het frankeerstempel van mr. K.Y. de Boer uit Roden (*afbeelding 35*): een lijn vormt de enige franje... Wel duidelijk, maar met iets meer moeite zou voor hetzelfde geld dank zij het frankeerstempel een heel wat origineler 'visitekaartje' kunnen worden afgegeven!

Een stukje Friesland

Tot besluit een serie opvallende frankeerstempels van notarissen uit Friesland. Uit deze stempels blijkt een sterke belangstelling voor het Fries-eigene die met de nodige creativiteit vertaald wordt in typisch Friese beelden. Notaris E.K. Hoekstra uit Sneek nam indertijd het Sneker skûtsje, de *Sneker Pan*, in het frankeerstempel op (*afbeelding 36*). Zijn opvolger, mr. H.A. Kapma, trad duidelijk in de sporen van zijn voorganger en gebruikt het frankeerstempel nu als promotiemiddel voor de Waterpoortstad.

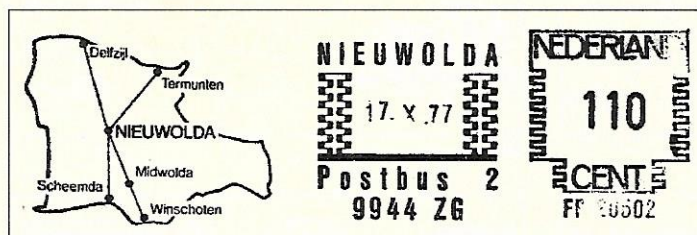
Veel Nederlanders kennen de karakteristieke poort dankzij watersport en Elfstedentocht (*afbeelding 37*). Opvallend is zeker ook het stempel van notaris J.P.G. Mensen uit Sneek, waarin een paard is afgebeeld (*afbeelding 38*).

Hij had als boerenzoon al vroeg belangstelling voor het Friese paard; daarom nam hij dit edele dier in zijn stempel op! Notaris R.J.H. van Terwisga uit Oldeberkoop kan met zijn Sneker collega's concurreren met een afbeelding van een fraaie duiventil die in dit bekende Friese dorp te vinden is (*afbeelding 39*).

Tot slot een stempel uit 1992 met de intrigerende tekst *Ik hakte een acte uit steen*, afkomstig van het notariskantoor mr. W.J. Adema en mr. E. de Lange uit Leeuwarden (*afbeelding 40*).

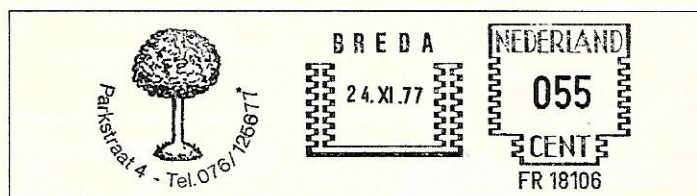
30

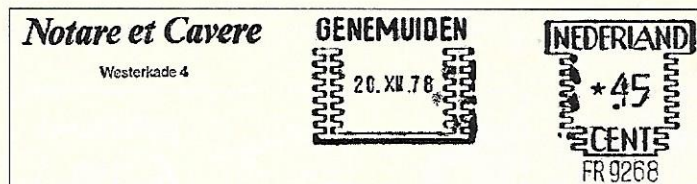
31

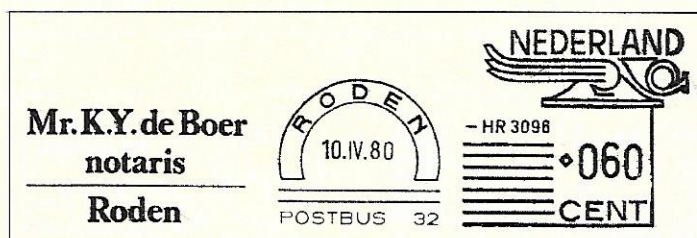
32

33

34

35

Bedreigd bestaan

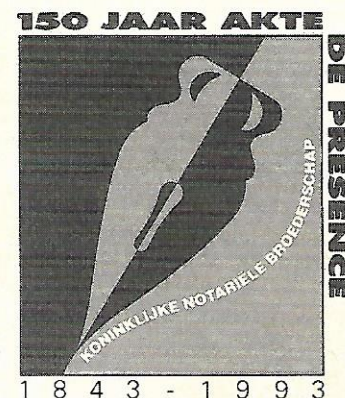
De omvang van de klantenkring van een notariskantoor is uiteraard aan schommelingen onderhevig. Daarnaast gaat ook het proces van de schaalvergrotingen die zich in de sector dienstverlening voordoet niet aan het notariaat voorbij, al voltrekken de ontwikkelingen zich daar wel wat trager. De accountancy en in iets geringere mate ook de advocatuur hebben al met die schaalvergroting te ma-

ken gekregen. De Randstad loopt daarbij voorop. Daar kwam het jaren geleden al tot fusies tussen notarissen en advocatenkantoren (*afbeelding 41*). Inmiddels is het noorden bezig deze ontwikkeling te volgen en krijgen ook fusies van advocaten- en notariskantoren in Groningen en Leeuwarden hun beslag. Het gefuseerde notariskantoor in Leeuwarden is op die manier met ingang van 1 januari 1993 het grootste in Noord-Nederland geworden.

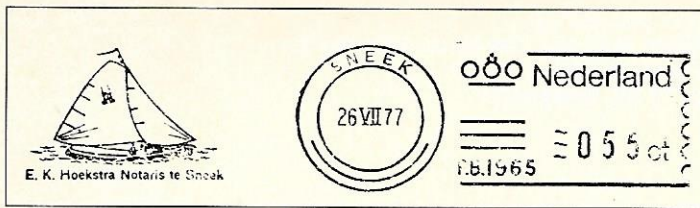
Het is zelfs zo dat het jasje van de notaris wellicht binnen afzienbare tijd een moderne snit krijgt. We mogen namelijk verwachten dat de vestiging van notarissen op termijn aan minder strikte regels gebonden zal zijn, zodat het concurrentie-aspect een nog belangrijkere rol zal gaan spelen.

Broederschap jubileert

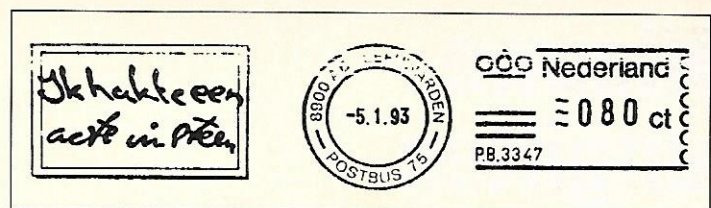
In de editie van *Pro-Fil* die gewijd was aan de gelegenhedenzegels wordt uitvoerige informatie gegeven over de Koninklijke Notariële Broederschap. In dit artikel gaan we daarom daaraan voorbij. Het drukwerk van de Broederschap wordt als regel voorzien van het sobere ovale logo met het Rijkswapen. In het jubileumjaar 1993 zijn briefpapier en enveloppen bovendien voorzien van een jubileumbeeldmerk in kleur met als motto *150 jaar akte de présence*.

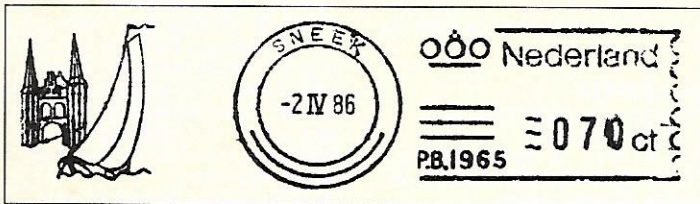
Het normale logo is het waarmerk van de Notariële Broederschap. Dit oranje gekleurde waarmerk vormt een vast onderdeel van alle officiële akten. Daarom is het waarmerk op de postzegels, net als op de akten van de notaris, in oranjegeel uitgevoerd. Voor het woord *cent* heeft de ontwerper waarschijnlijk bewust een klassieke schrijffletter gebruikt, die weer past bij de kroontjespen in het jubileumlogo. De twee zegels zijn om en om in het vel geplaatst en vormen samen één afbeelding. Eén van de waarmerken loopt door de perforatie tussen de beide postzegels. Daarmee is een 'doorloper' ontstaan. Het valt overigens wel op, dat tot nu toe slechts één frankeerstempel werd ontdekt waarin het waarmerk van de Broederschap is opgenomen, namelijk dat van mevrouw W.S. van der Koogh-Duurentijd uit Alblasserdam (*afbeelding 42*).

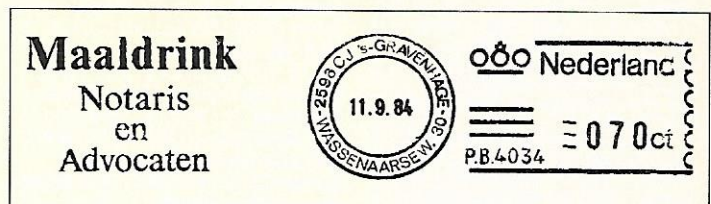
36

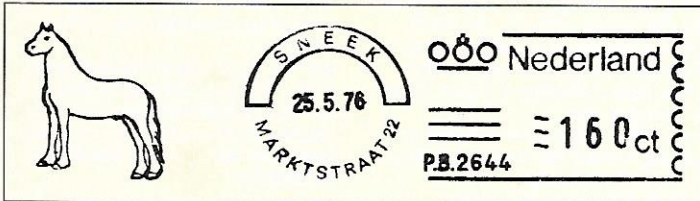
40

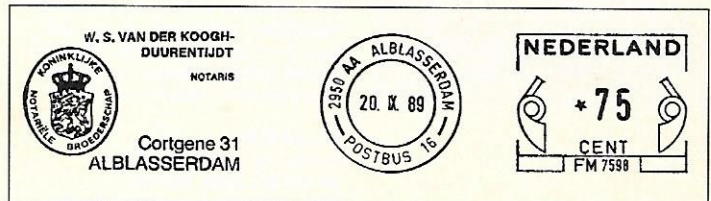
37

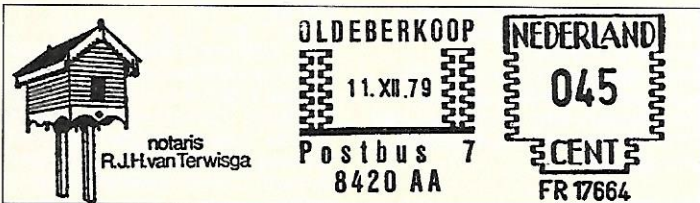
41

38

42

39

Toepasselijk drankje

De circa drieduizend leden van de jubilerende Broederschap zullen vast wel het glas heffen om te drinken op een voorspoedige toekomst van het notariaat. Daar kan eigenlijk maar één drankje voor in aanmerking komen: *Notaris Very Old* – toepasselijker kan

het haast niet voor een 150-jarige... Voor de kandidaat-notarissen is er – onderscheid moet er zijn – *Notaris*, een Hollands moutwijn-destillaat uit Schiedam met een garantiezegel dat dateert uit 1902. Het merk *Notaris* werd lange tijd niet gevoerd, maar in 1987 werd de drank in ere hersteld. Het destillaat voldoet aan de gemeentelijke voorschriften en Branderij De Tweelingh uit Schiedam mag

als enige in Nederland voor *Notaris* dit zegel voeren. *Notaris Very Old* is *Notaris* die drie jaar op eikehouten vaten is gerijpt en – zo verzekeren kenners – doet denken aan een twaalf jaar oude whiskey. Proost!

Juridisch adviseur

We hebben het de afgelopen maanden kunnen merken: het notariaat wil eindelijk wel eens af van het wat stoffige imago dat in de loop van eeuwen is opgebouwd. De boodschap van de STER-spot spreekt in dat opzicht heldere taal: de notaris van tegenwoordig is een moderne juridische adviseur. Uit de frankkeerstempels blijkt dat dit

imago geenszins het gevoel voor geschiedenis verstoort. Het resultaat is allesbehalve saai of stoffig! 'Oud' en 'modern' kunnen zo heel goed samen gaan.

Literatuur:

Lex est Quodcumque Notamus door B.W. Haveman; 'De Beeldfilatelist', mei 1979, bladzijde 28-34 en 35.

Bij de samenstelling van dit artikel werd gebruik gemaakt van diverse brochures van de Koninklijke Notariële Broederschap te Den Haag. Deze brochures zijn gratis verkrijgbaar bij elk notariskantoor.